

Fastställd | 2022-03-07

Biblioteksplan

för Södertälje kommun 2022–2025

Innehåll

Biblioteksplan för Södertälje kommun 2022–2025	3
Inledning.....	3
Bakgrund.....	3
Södertälje kommun	4
Grundläggande lagar, riktlinjer och styrdokument	5
Folkbiblioteken i Södertälje	6
Nulägesbeskrivning av folkbiblioteken.....	6
Vision och verksamhetsidé för folkbiblioteken	6
Skolbiblioteken i Södertälje	7
Nulägesbeskrivning av skolbiblioteken	7
Riktlinjer för skolbibliotek	7
Inriktning för och utveckling av biblioteksverksamheten i Södertälje under 2022–2025	9
Fokusområde 1: Delaktighet	9
Fokusområde 2: Barn och unga.....	10
Fokusområde 3: Tillgänglighet.....	10

Biblioteksplan för Södertälje kommun 2022–2025, dnr KS 21/405

Fastställd av kommunfullmäktige 2022-03-07 § 29

Ersätter Biblioteksplan för Södertälje kommun 2018–2021, dnr KS 17/239, fastställd av kommunfullmäktige 2018-03-05

Giltighet: till och med 2025-12-31

Ansvar för uppföljning och revidering: kultur- och fritidsnämnden och utbildningsnämnden

Dokumentansvar: kultur- och fritidskontoret, Biblioteken i Södertälje

Biblioteksplan för Södertälje kommun 2022–2025

Inledning

Bibliotekslagen anger att alla kommuner ska ha en biblioteksplan. Denna biblioteksplan avser perioden 2022–2025 och omfattar hela den kommunala biblioteksverksamheten i Södertälje. Biblioteksplanen är beslutad av kommunfullmäktige.

Ansvar för biblioteksverksamheten i Södertälje kommun är fördelat på sex nämnder – kultur- och fritidsnämnden, utbildningsnämnden samt kommunalnämnderna i Enhörna, Hölö-Mörkö, Järna och Vårdinge-Mölnbo. Verksamheten bedrivs av kultur- och fritidskontoret och utbildningskontoret.

Biblioteksplanen är ett övergripande och strategiskt dokument för långsiktig utveckling av Södertälje kommuns biblioteksverksamhet och ger förutsättningar för en samlad och samverkande biblioteksorganisation över verksamhetsgränserna. Planen anger riktning för samtliga kommunala bibliotek. De årliga mål- och budgetprocesserna hanterar planens utvecklingstakt utifrån beslut om finansiering och prioriteringar givna av kommunens ekonomiska förutsättningar.

Biblioteksplanen utgör underlag till nämndernas verksamhets- och arbetsplaner för respektive kontor. Genomförande och uppföljning sker inom ramarna för kommunens ordinarie mål och budgetprocesser. Övergripande styr kommunfullmäktiges beslutande mål. Biblioteksplanen ska revideras senast 2025.

Enligt Riktlinjer för kommunövergripande styrdokument (2020-05-20) har biblioteksplanen en egen status utanför kommunens egna strategier och handlingsplaner och ska revideras vart fjärde år och följas upp årligen.

I framtagandet av denna biblioteksplan har medarbetare från både folk- och skolbiblioteken inkluderats i arbetet. Synpunkter har även inhämtats från omsorgskontoret, socialkontoret, samhällsbyggnadskontoret och kommunstyrelsens kontor samt från kommunens handikapp- och pensionärsråd.

Bakgrund

Biblioteken i Sverige lyder under bibliotekslagen. Bibliotekslagen (2013:801) är en svenska lag som trädde i kraft 1 januari 2014 och ersätter 1996 års bibliotekslag (1996:1596). Lagen fastställer att biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning samt främja litteraturens ställning. Bibliotekslagen är en ramlag, vilket innebär att den anger övergripande principer och riktlinjer för biblioteksväsendet.

Enligt 2 § ska biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri

Åsiktsbildning. Biblioteken ska vara tillgängliga för alla. Biblioteken ska främja läsning och tillgång till litteratur och särskild uppmärksamhet ska ägnas åt barn och ungdomar för att främja språkutveckling och stimulera till läsning. Folkbiblioteken ska också verka för ökad kunskap om hur informationsteknik kan användas för lärande och ökad delaktighet i samhället.

Enligt skollagen ska alla elever i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ha tillgång till skolbibliotek. Skolbiblioteket ska användas i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens samt tillsammans med lärare se till att verksamheten möter alla elevers behov. Forskning visar på att skolbiblioteken spelar särskilt stor roll för elever som har behov av stödinsatser för att klara sin skolgång. Skolbiblioteket är även ett viktigt redskap för ökad måloppfyllelse i skolan. I Litteraturutredningens slutbetänkande (SOU: 2012:65) presenteras forskning om skolbibliotekets positiva betydelse för elevers skolresultat. Riktlinjerna för skolbiblioteket, framtagna av IFLA (International Federation of Library Association and Institutions), visar på skolbibliotekets betydelse för att stödja lärarnas undervisning och elevers lärande. Det är av största vikt att skolbibliotekens personal är utbildade skolbibliotekarier.

Folkbiblioteket och skolbiblioteket främjar det livslånga lärandet och den fria informations- och litteraturtillgången.

Södertälje kommun

Södertälje kommun är en expanderande kommun med stark befolkningstillväxt. Fram till år 2035 beräknas befolkningen öka med 22,6%. En växande kommun och demografiska förändringar ställer krav på samhällsplanering och service. För att tillgodose ett rikt kultur- och fritidsliv för kommunens medborgare kommer nya utmaningar att uppstå i samhällsstrukturen. Närhet till arbete, service, kultur, rekreation och sociala sammanhang är avgörande för ekonomisk tillväxt, social integration och en hållbar miljö.

Södertälje ska vara en attraktiv kommun att både bo och studera i och att besöka. Det är därför viktigt att stärka människors utbildningsmöjligheter och att ge människor grundläggande förutsättningar för goda livsvillkor. Kulturen, med biblioteket som ett nav, ska ingå som en integrerad och betydande del i samhällsplaneringen och stärka kommunens attraktionskraft. Tillgång till bibliotek är en framgångsfaktor för kommunen och dess tillväxt.

I centralorten Södertälje finns socioekonomiskt utsatta stadsdelar där behovet av bibliotek är stort. Biblioteket ska verka för ett långsiktigt hållbart samhälle genom att bidra till minskad ojämlikhet och att utgöra en motor i medborgarnas demokratiutveckling. För att uppnå detta är geografisk närhet till biblioteksverksamhet viktig.

Grundläggande lagar, riktlinjer och styrdokument

Biblioteksplanen har formulerats med stöd av följande lagar, riktlinjer och styrdokument på internationell, nationell, regional och kommunal nivå:

- Agenda 2030
- Bibliotekslagen (2013:801)
- FN:s barnkonvention
- FN:s konvention för mänskliga rättigheter
- FN:s konvention för rättigheter för personer med funktionsnedsättning.
- Kungliga bibliotekets förslag till nationell biblioteksstrategi, 2019
- Kungliga bibliotekets riktlinjer för biblioteksplaner
- Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr11) och läroplan för grundsärskolan
- Läroplan för gymnasieskolan (Gy11) och läroplan för gymnasiesärskolan (GySär13)
- Mål och budget, Södertälje kommun
- Regional biblioteksplan 2020–2023
- Skollagen (2010:800)
- UNESCO:s och IFLA:s folk- och skolbiblioteksmanifest
- Översiktsplan för Södertälje kommun

Grundläggande för denna biblioteksplans framtagande är Kungliga bibliotekets riktlinjer för biblioteksplaner, bibliotekslagen, skollagen samt Kungliga bibliotekets förslag till en nationell biblioteksstrategi.

Folkbiblioteken i Södertälje

Nulägesbeskrivning av folkbiblioteken

I centrala Södertälje finns två folkbibliotek; ett stadsbibliotek med den målgruppsrelaterade biblioteksverksamheten TIO14, placerat i centrala Södertälje, och ett områdesbibliotek i stadsdelen Hovsjö. I centrala Järna finns ett folkbibliotek som under perioden 2022–2025 kommer att utvecklas ytterligare i samverkan med fler aktörer. I Enhörna, Mölnbo och Hölö finns integrerade folk- och skolbibliotek som vänder sig till både skolans elever och allmänheten.

Biblioteken i Södertäljes centralort ligger inom kultur- och fritidsnämndens verksamhetsområde medan kommunalsbiblioteken (Järna, Enhörna, Mölnbo och Hölö) har respektive kommunalnämnd som huvudman. Utbildningsnämnden har ansvar för de kommunala skolornas bibliotek.

Biblioteket är en plats för litteratur och kultur och en öppen mötesplats för alla medborgare. Utvecklingsarbetet på Södertäljes bibliotek tar hänsyn till respektive biblioteks lokala kontext. Läsförmedling med fokus på barn och unga är av stor vikt inom biblioteken. Folkbibliotekens uppdrag breddas, utökas och förändras kontinuerligt i takt med samhällsutvecklingen. Biblioteken i Södertälje är välbesökta vilket visar på behov av bibliotekets olika tjänster. När allt fler digitala tjänster erbjuds av kommuner, organisationer och företag besöker också många biblioteket för att få information och kunskap men även stöd inom det digitala området. Att vara digitalt delaktig är en förutsättning för att kunna ta aktiv del av demokratiska samhällsprocesser. Bibliotekets uppdrag ställer höga krav på resurser och personal både avseende kompetens och personaltäthet.

Vision och verksamhetsidé för folkbiblioteken

Biblioteket i Södertälje gör skillnad för medborgarna. Biblioteket i Södertälje gör skillnad för samhället.

- Biblioteken är till för alla och öppnar dörrar till läsoplevelser, kunskap och kultur. Till biblioteket välkomnas såväl besökaren som har behov av bibliotekets tjänster som den som endast önskar att få ta plats i bibliotekets publika rum.
- Nyfikenhet, föränderlighet och flexibilitet ska prägla bibliotekens verksamhet där besökaren är i tydligt fokus. Biblioteken ska erbjuda en mötesplats och ge möjligheter till kunskapsinhämtning, lustfylld läsning, lärande och delaktighet i kulturlivet. Biblioteket ska vara en plats där alla välkomnas utan krav på konsumtion.
- Biblioteken ska vara ett nav för samtal och demokratiutveckling där alla får möjlighet att på neutral plats ta del av demokratiska samhällsprocesser. Biblioteket ska erbjuda verksamhet och bestånd som inspirerar, utmanar och ger bibliotekens besökare möjlighet till språk och berättelser, litteratur och kunskap, utveckling och demokratisk delaktighet. Biblioteken tar ställning för demokrati, yttrandefrihet, mänskliga rättigheter, mångfald och fri åsiktsbildning.

Skolbiblioteken i Södertälje

Nulägesbeskrivning av skolbiblioteken

I Södertälje finns totalt 19 kommunala grundskolor och fem kommunala gymnasieskolor. Från och med hösten 2022 kommer endast fyra kommunala gymnasieskolor att finnas, då Wendela Hebbegymnasiet läggs ned.

Skolbibliotek kan och ska vara en del av skolans arbete mot högre måluppfyllelse, eftersom det bidrar med kompetens och kunskap som annars kanske inte tillgodoses.

Samtliga kommunala grundskolor och gymnasieskolor i Södertälje kommun har en lokal som fungerar som skolbibliotek i skolbyggnaden. I vissa fall är skolbiblioteket kombinerat med till exempel ett mediatek. I Enhörna, Mölnbo och Hölö finns kombinerade skol- och folkbibliotek, som är placerade i skolorna. Samtliga skolor har en biblioteksansvarig.

Riktlinjer för skolbibliotek

Enligt 2 kap. 36 § skollagen (2010:800) ska eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ha tillgång till skolbibliotek. I december år 2011 beslutade utbildningsnämnden i Södertälje kommun att Skolinspektionens riktlinjerska ligga till grund för de kommunala skolornas anordnande av skolbibliotek. Riktlinjerna utgår från skollagen och andra skolförfattningar. Skolinspektionen ställer följande krav på skolbibliotek:

1. Eleverna har tillgång till ett skolbibliotek i den egna skolenhetens lokaler eller på rimligt avstånd från skolan som gör det möjligt att kontinuerligt använda biblioteket som en del i elevernas undervisning för att bidra till att nå målen för utbildningen.
2. Biblioteket omfattar böcker, facklitteratur och skönlitteratur, informationsteknik och andra medier.
3. Biblioteket är anpassat till elevernas behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning.
4. Skolbiblioteket används som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens samt utgör ett stöd i elevens lärande och utveckling.

Utbildningskontoret har arbetat fram följande riktlinjer, som ska vägleda och stödja skolorna i arbetet med att utforma och utveckla skolbiblioteken:

Skolbibliotekets innehåll

- Skolbiblioteket ska vara tillgängligt, vilket innebär fysisk närhet och regelbundna öppettider
- I skolbiblioteket ska finnas relevant och aktuell allmänlitteratur samt läromedel i digital eller fysisk form

Skolbibliotekets bemanning

- Personal med kompetens för ändamålet ska ansvara för skolbiblioteket
- Personalen ska ha god litteraturkännedom
- Personalen ska delta i utbildningskontorets nätverk för bibliotekspersonal

Skolbibliotekets roll

- Att främja elevernas läslust och lust att lära
- Att erbjuda möjligheter att skapa och använda information
- Att med hjälpmedel stödja elever med särskilda behov

Strategiskt arbete och styrning av skolbiblioteket

- Skolan ska upprätta en strategisk plan för att definiera skolbibliotekets roll
- Skolan ska ge skolbibliotekspersonalen ett tydligt uppdrag
- Skolan ska skapa förutsättningar för samarbete mellan skolbibliotekspersonal och pedagogisk personal
- Skolan ska säkerställa att dokumentation och utvärdering av skolbibliotekets aktiviteter sker samt följa upp mål- och handlingsplaner

Inriktning för och utveckling av biblioteksverksamheten i Södertälje under 2022–2025

Biblioteksplanen för Södertälje kommun 2022–2025 tydliggör och lyfter bibliotekets roll i samhället och visar på kommunens biblioteksverksamhet som en naturlig del i stadsutveckling och samhällsplanering. Biblioteken bidrar till en hög livskvalitet och goda livsvillkor för Södertäljes medborgare oavsett socioekonomisk tillhörighet eller bakgrund.

Biblioteksplanens prioriteringar under perioden är:

- Utveckla kommunens biblioteksstruktur för att erbjuda en likvärdig tillgång till biblioteksverksamhet för alla Södertäljes medborgare.
- Utveckla och driva verksamhet med fokus på bibliotekens prioriterade målgrupper; barn och unga, personer med funktionsnedsättning, de nationella minoriteterna (Södertälje är finskt förvaltningsområde) samt personer med annat modersmål än svenska samt se till att samtliga kommunala skolor har väl fungerande skolbibliotek med en tydlig strategi för verksamheten.
- Stärka den digitala delaktigheten och verka för att Södertäljes medborgare ska få möjlighet att ta del av samhällets medie- och informationsflöde. Digital delaktighet och kompetens är en förutsättning för ett demokratiskt samhälle.

Utifrån dessa prioriteringar har följande tre fokusområden formulerats som är vägledande för biblioteken inriktning och utveckling under perioden 2022–2025.

Fokusområde 1: Delaktighet

Biblioteken ska vara tillgängliga för alla och anpassade efter användarnas behov och ska verka för ökad kunskap om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet. Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska samt personer med funktionsnedsättning. Litteratur och verksamhet ska erbjudas också på andra språk än svenska.

- Folkbiblioteken ska arbeta för ökad digital och demokratisk delaktighet för Södertäljes medborgare.
- Folkbiblioteken ska stötta vuxnas formella och informella lärande. Genom samarbete med civilsamhället nås flera medborgare.
- Folkbiblioteken ska stötta medborgaren genom att erbjuda kunskapsinhämtning som bidrar till goda livsvillkor och delaktighet i den demokratiska samhällsprocessen.
- Skolorna bör säkerställa att samtliga elever i de kommunala skolorna ges sammaförutsättningar till att främja sin språkutveckling och öka läslusten.

Fokusområde 2: Barn och unga

Biblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och unga. Syftet är att främja språkutveckling och inspirera till läsning genom att erbjuda litteratur och verksamhet utifrån målgruppens olika behov och förutsättningar. Att arbetet utifrån barnkonventionen är grundläggande.

- Folkbiblioteken ska vidareutveckla samverkan med förskola, skola och barnhälsovård och arbeta för samverkan också med andra aktörer.
- Folkbiblioteken ska utveckla och vidareutveckla metoder för att nå vårdnadshavare då dessa är avgörande för små barns språk- och läsutveckling.
- Folkbiblioteken ska arbeta för och erbjuda verksamhet utifrån ett barnperspektiv, både i det fysiska rummet och på den digitala arenan.
- Samtliga elever i de kommunala skolorna ska ges samma förutsättningar till att främja sin språkutveckling och bli stimulerade till läsning via skolbiblioteken och skolbibliotekarien.
- Skolan ska tillsammans med skolbiblioteken och skolbibliotekarierna öka barns och elevers digitala kompetens och innovativa förmåga utifrån IKT (informations- och kommunikationsteknologi) och med hjälp av MIK (medie- och informationskommunikation) samt Skolverkets utbildningsmaterial.
- Samtliga kommunala skolor ska ta fram en konkret strategisk plan för respektive skolbibliotek för att säkerställa att alla elever i Södertälje får tillgång till skolbiblioteket och dess resurser på ett likvärdigt sätt, från förskoleklass till gymnasiet.
- Utbildningskontoret och kultur- och fritidskontoret ska vidareutveckla samverkan för att öka läslust, främja läsning och läsförståelse samt för att bidra till ett hållbart samhälle där barn och unga ges förutsättningar att delta i demokratiska processer.

Fokusområde 3: Tillgänglighet

Biblioteken är till för alla och folkbiblioteksverksamheten ska verka för ett tillgängligt bibliotek både avseende fysiskt rum, bemötande och möjlighet att på olika sätt ta del av folkbibliotekens verksamhet och tjänster.

- Kontinuerlig kompetensutveckling tillgodoses folkbibliotekets personal för att främja ett tillgängligt bibliotek utifrån medborgarens behov och förutsättningar.
- Såväl verksamhet som biblioteksrum ska utvecklas med fokus på bemötande ur ett tillgänglighetsperspektiv.
- Folkbiblioteken ska utveckla uppsökande biblioteksverksamhet samt digitala bibliotekstjänster för att tillgängliggöra folkbiblioteksverksamhet för fler på fler arenor i kommunen.

- Folkbiblioteken ska utveckla och etablera biblioteksverksamheter i Södertälje.
- Kultur och fritidsnämnden och kommundelsnämnderna ska i samråd med stadsbyggnadsnämnden utveckla kommunens biblioteksstruktur med förslag till åtgärder som bidrar till större tillgång till biblioteksservice samt till stadens långsiktiga utveckling.